

Het verhaal van G, TBS-er

Larisa van Amsterdam

Met slapen heeft hij nooit problemen, zijn slaap is meestal diep en zonder onderbrekingen.

Ook na het grote ongeluk in zijn leven is daar niets aan veranderd. Maar vanavond, na het telefoongesprek met zijn broer kan hij de slaap niet vatten. Hij ligt in bed met open ogen en de harde woorden van zijn broer tolleren door zijn hoofd. Nu vindt hij wel de woorden die hij aan de telefoon tegen zijn broer wilde zeggen: "Waarom begrijp je me toch niet? Waarom ben je zo hard tegen me? Je bent je hele leven al jaloeers op mij!" Zijn broer heeft altijd gezegd dat zijn moeder h m voortrok, h m meer liefde gaf. Waarom straft zijn broer hem toch omdat hij als kind astma had? Kan hij er iets aan doen dat zijn ouders hem daarom meer aandacht moesten geven en zijn broer in het huis van opa en oma onderbrachten. Natuurlijk duurde dat veel te lang, eerst zes weken en uiteindelijk zelfs bijna tien jaar. En wat jaloezie betreft: zijn broer kreeg in ieder geval veel aandacht bij opa en oma, ging elk jaar op vakantie en kreeg dure cadeaus. Hij mocht nooit komen omdat oma een hekel had aan zijn lawaaiige spelletjes. Alleen opa nam hem op zaterdag wel eens mee naar de markt, dan kreeg hij kroket met friet.

En wat voor liefde kreeg hij dan van zijn ouders? Ze werkten dag en nacht in hun verhuisbedrijf. Vaak heeft hij het verhaal moeten horen hoe hij als kleuter jarenlang geslapen heeft in een houten kist die

zijn moeder mee de vrachtwagen in nam. Hij herinnert zich vooral de ruzies die zijn ouders aan het eind van een reis hadden, dat ze scholden op elkaar en soms zelfs vochten. Op zo'n moment zocht hij als het maar even kon een stil plekje op zolder en zat daar uren in een hoekje zachtjes op zijn mondhornica te spelen.

Als de pijn over het verleden te sterk wordt, gaat hij uit bed. Op de computer kijkt hij naar foto's van zijn lievelingshond, een prachtige Ierse setter. De laatste jaren buiten was honden fokken zijn grootste hobby. Honden houden van hem en begrijpen hem. Hij zorgt voor ze en hij krijgt liefde terug. Waarom doen mensen dat niet?

Hij doet zijn best hier in de kliniek. Als hij zijn gedrag verandert, krijgt hij toestemming om onder begelei-

ding van een staflid naar buiten te gaan. Elke zondag poetst hij de afdelingskeuken waar de patiënten koken, hij maakt de kookplaat en de pannen schoon. Veel patiënten doen de hele dag niet veel anders dan roken en op hun kamer naar films kijken. Hij werkt elke dag en in het weekeinde probeert hij de boel een beetje schoon te houden. Hij maakt ook de douches schoon, maar dat vindt de staf niet goed omdat het niet zijn taak is. Hij weet dat hij zijn best doet, maar de meeste patiënten worden alleen maar boos omdat hij te veel lawaai in de keuken maakt.

Terug in bed begint de film van voren af aan. Maanden geleden al heeft hij toestemming gekregen om een paar uur naar buiten te gaan. Dat kan alleen bij zeer bijzondere gelegenheden. Zijn moeder

is vorig jaar overleden en nu mag hij er even uit om de as van zijn moeder te verstrooien. Intussen is de datum al enkele keren veranderd! Eerst in verband met zijn verhuizing van de gevangenis naar de kliniek. Dan moet je eerst een maand in quarantaine. Daarna vanwege zijn overplaatsing naar een andere afdeling. Ook dan krijg je eerst een maand quarantaine. En nu is het voor morgen gepland. Het lijkt alsof het nu écht doorgaat. Zijn broer had trouwens genoeg van al dat uitstel. Hij zei dat hij niet meer wachten wil. En dat hij het wel alleen zou doen als het nog een keertje uitgesteld wordt. En dat het zonder hem ook wel kan, net als hij met de as van zijn vader gedaan heeft! Wat hém betreft is deze afspraak de laatste verbinding die hij met hem wil hebben. Daarna wil zijn broer hem nooit meer zien!

Hij denkt terug aan het moment dat zijn broer weer in hun eigen gezin terugkwam, op zijn twaalfde jaar. En hoeveel ruzie ze altijd hadden. Moeder koos meestal zijn kant en zijn broer was daar altijd razend om. Zielsveel hield hij van zijn moeder. Ze was zo mooi en jong. Vader was ook een mooie man, altijd netjes gekleed, maar hij was meer dan dertig jaar ouder dan moeder en hij was altijd bang voor zijn vaders onverwachte driftbuien.

Er was ook een geweldige tijd met zijn broer geweest. Van het geld van zijn baantjes kocht hij op zijn negentiende een auto en samen met zijn broer gingen ze naar Italië. Dat was bijzonder: met zijn tweeën op stap, een lange reis, mooie stranden, leuke vrouwen. Maar dan: zo'n rare black out!

Op weg naar huis kregen ze een ongeluk! Zelf geen enkel schrammetje, maar de auto total loss. Hij begrijpt nog steeds niet wat er precies gebeurde, maar opeens was de reis voorbij. Net zo'n rare situatie als hoe het gegaan is met zijn daad: hij begrijpt nog steeds niet hoe hij zoiets stoms heeft kunnen doen! Een compleet zwart gat. Hij weet alleen nog dat hij zijn vriendin smeekt om niet bij hem weg te gaan. Hij ziet zichzelf nog zitten voor zijn vriendin, op zijn knieën, met tranen in de ogen en dan is er helemaal niets meer. En als hij bijkomt is zij dood! De beelden hoe hij haar schoonmaakt, flitsen door zijn hoofd, hoe hij zijn moeder belt en vertelt dat er iets verschrikkelijks gebeurd is.....

En waarom zijn broer al die tijd niet op bezoek is geweest? Bijna ieder weekeind staat zijn naam op de bezoekerslijst. Hoe vaak heeft hij het niet beloofd, maar telkens komt er iets onverwachts tussen. De laatste telefoongesprekken gaan alleen nog maar over zaken die met de dood van moeder te maken hebben of over de procedure om de as te verstrooien.

Hij stapt weer uit bed en kijkt naar het schema dat aan de muur van zijn kamer hangt, boven de computer.

Hij is al twee maanden bezig om tijdens de psychotherapiesessies dit overzicht uit te werken. Het is de tijdbalk van zijn jongere jaren. Misschien kan hij daar antwoorden vinden, maar het papier zegt niets. En het is ook niet af, loopt maar tot halverwege zijn leven. Op dat moment nam de therapeut ontslag en nu moet er op een nieuwe gewacht worden. Op de mensen hier kun je ook niet vertrouwen....

Hij denkt aan de pastor van de kliniek, een vriendelijke vrouw. Hij gaat elke zondag naar de kerk. Ze respecteert hem. Hij zingt in het koor en soms speelt hij op het orgel. Ze had beloofd dat zij mee zou gaan naar Arnemuiden, de plaats waar zijn moeder geboren is. Hij had echt op haar steun gerekend. Maar op het laatste moment kan ze toch niet mee.

Ze heeft wel Bijbelteksten voor hem uitgezocht om bij het afscheid voor te lezen.

■ ■ ■ ■

Vier keer per week wordt hij eerder dan andere patiënten wakker gemaakt. Hij werkt in de centrale keuken van de kliniek en de voorbereidingen voor het ontbijt beginnen daar erg vroeg. Maar vandaag heeft hij vrij. Vanochtend kan hij lang in bed blijven, maar dat lukt niet. Hij douchet en begint kleren te zoeken voor deze speciale dag. Zijn goede broek is te klein geworden en kan niet meer dicht om zijn middel. Zijn overhemd gaat ook nog maar nauwelijks dicht. Hij is hier meer dan vijf kilo aangekomen en weegt ruim honderd kilo. De staf kijkt constant of hij niet te veel eet, maar alles is hier zo lekker en veel gerechten maakt hij zelf. Hij is de enige patiënt tussen de stafleden in de keuken. Inderdaad, hij zorgt goed voor anderen!

Hij drentelt een beetje rond in de buurt van de stafkamer. Vandaag hebben er drie mensen dienst. Twee vrouwen zitten binnen; één van hen is net zijn mentor geworden, een jonge meid, half zo oud als hij. Hij hoopt dat één van hen mee mag naar Arnemuiden. Ze heeft naar hem geluisterd en gezegd dat zij er met de staf en met de zorgmanager over zou praten. De zorgmanager is wel

prima, dus het zal hopelijk wel goed komen. Nog maar even wachten, het Transport komt pas om twaalf uur.

Hij wordt steeds ongeduriger. De gesprekken met de andere patiënten lukken niet. Hij heeft ook geen vrienden op deze afdeling. Hier zitten meer jongeren en buitenlanders. Die vinden zijn Haagse accent maar vreemd en begrijpen zijn moppen niet. Hij loopt opnieuw naar de stafkamer. Zijn stem trilt als hij begrijpt dat er nog geen antwoord op zijn verzoek is. En het is al elf uur, een uur voor vertrek. De derde stafmedewerker komt binnen. Zij is de meest vreemde vogel in het stafteam. Ze is de enige volwassen vrouw, net zo oud als hij en ze geeft ook meer aandacht aan de patiënten dan de anderen. Alle patiënten hier worden constant bekritiseerd door de staf: "Kom niet zo dichtbij, kook niet zo veel, maak niet zo veel lawaai, doe de muziek niet zo hard!" Zij lacht meestal vriendelijk, stelt veel vragen en soms krijgt hij ook complimenten van haar. Maar ze spreekt ook een raar taaltje. Ze komt uit Rusland en woont al tien jaar in Nederland. Hij weet niet zo goed wat hij met haar aan moet. Van een kant is ze echt vriendelijk, van de andere kant geeft ze die buitenlanders wel erg veel aandacht. En er zitten er hier vier in de groep: een Turk, een Egyptenaar en twee Antillianen.

Daar komt zijn mentor: ze hebben toestemming van de zorgmanager en nu moeten ze uitmaken wie van hen mee gaat. Ze vraagt het adres waar ze moeten zijn in Zeeland. Hij zoekt onmiddellijk op Google

het huis van zijn oma waar in 1934 zijn moeder geboren is. Nu is het nog spannend wie er meegaat en of ze samen met hem in het busje gaat of in een aparte auto.

Tien voor twaalf, telefoon: het transport staat klaar. En.... het wordt de Russische die meegaat. Samen met de mentor en de Russische vrouw lopen ze naar de centrale uitgang zoals dat volgens het protocol moet. De deur gaat automatisch open en daar staat de bus. Er staan twee aardige jongemannen bij. De ene is klein en stevig van postuur, de ander een stukje ouder en langer, langer dan hij in ieder geval. Handen worden geschud, eerst met de staf en dan met hem. Wat een geluk! Hij kent de lange Jan! Vorig jaar bij de begrafenis van zijn moeder was hij ook begeleider. Van hem hoefde hij geen boeien om toen ze bij de kerk waren. Misschien krijgt hij vandaag een nieuwe kans om op een gewone manier afscheid van zijn moeder te nemen....

Van Jan mag de staf natuurlijk mee in het busje. Hij voorin en de vrouw op de tweede rij, in een gewoon busje, normale ramen, geen blinding. Hij is zo blij dat

alles goed gaat dat hij onderweg van alles wil vertellen. Hij vertelt over de begrafenis van zijn moeder. Ook de Russische vertelt hoe ze de as van haar moeder naar haar graf gebracht heeft, nog niet eens zo lang geleden. Jan en zijn collega vertellen waar ze vandaan komen: Jan komt uit Marken en Ron is een Fries. Een lange discussie over accenten. Natuurlijk heeft die Russische het meest bijzondere accent. Niet zo vreemd als je drieduizend kilometer van hier geboren bent. Op deze manier gaat de reis erg snel en om kwart voor twee komen ze op de dijk aan, achter het kanaal waar oma Marie vroeger woonde. De auto van zijn broer is er nog niet.

Hij moet in de bus blijven wachten. De Russische wandelt buiten in de frisse lucht. Het is nog warm voor de tijd van het jaar, maar het waait erg hard, zoals altijd op de eilanden. Ze loopt richting dijk. Vijf minuten later komt ze terug en vraagt Jan om een schaar. Er is wel een mes.

Als ze weer terugkomt heeft ze een mooie rode roos in haar handen. Vlak bij het huis van zijn oma, waar hij vroeger voetbalde, groeit een prachtige winterroos! Zonder woorden en een beetje plechtstatig overhandigt ze hem de roos. Met trillende stem zegt hij: "Dank je wel". Op dat moment, nog voordat hij de prachtbloem goed heeft kunnen bekijken, arriveert het busje van zijn broer en diens vrouw. Zijn broer doet koud en afstandelijk. Maar hij is er en hij heeft de urn met de as bij zich.

Ze lopen naar het kanaal. De begeleiders blijven op afstand. Hij haalt de Bijbel uit zijn zak en leest de tekst die de pastor voor

hem uitgekozen heeft. Zijn broer opent de urn en begint de as uit te strooien. Hij plukt de blaadjes van de roos en werpt ze de as achterna. Met de wind dwarrelen zij over het water van het kanaal, samen met de as. De klok van Arnemuiden begint te luiden. De laatste as wordt met een windvlaag meegevoerd en valt terug op de dikke grijze haren van zijn broer. Misschien kan deze as hen bij elkaar brengen. Misschien brengt deze as vrede tussen hen. Voor zijn gevoel duurt het uren en beelden van zijn lieve moeder, mooi en jong achter het stuur van de vrachtwagen wisselen elkaar af met die van een oude en zachtmoedige vrouw die hem elke week bezoekt in de gevangenis.

De begeleiders wenken zijn broer. Het is tijd om afscheid te nemen, ze zijn klaar voor de terugweg. Hij raakt in de war. Hoe verder met zijn broer: moet hij hem omhelzen of alleen een hand geven? Zijn stem trilt, hij krijgt een waas voor zijn ogen. Het afscheid wordt emotioneel. Dan vraagt Jan opeens: "Willen jullie niet samen even koffie drinken?" Hij kijkt naar de andere begeleiders. Ze knikken. Tegen zijn verbaasde broer zegt hij: "Jij kent hier de weg, rijd maar voor ons uit en we volgen wel".

Opgelucht stapt hij in de bus. Over de dijk loopt een oude vrouw in zwarte Zeeuwse klederdracht als teken van rouw. Bijna zijn oma. Er zijn niet veel vrouwen meer die deze kleren dragen als er een dierbare doodgegaan is. Zijn oma Marie heeft die kleding veel gedragen, geboren in een gezin met 22 kinderen.....

Iedereen stap in de bus en ze gaan zijn broer achterna op weg naar een restaurant. Ze krijgen een grote ronde tafel. Aan de muur hangt een groot schilderij met daarop een bisschop en vrouwen in feestelijke klederdracht in een kerk. Het Russische staflid bestudeert het schilderij en wijst op de witte hoofdkapjes die met kant zijn afgezet. Ze zijn zo groot aan beide kanten dat het net witte oren lijken. Dan schiet hem opeens te binnen dat ze thuis ook een oude pop in Zeeuwse klederdracht hadden. Moeder had nog gevraagd of die nog hersteld kon worden. Ze wilde hem cadeau geven aan een kennis die een advocaat voor hem geregeld had. Hij vraagt zijn broer of dat nog gelukt is. Dat is gelukt. Volgende week gaat hij naar Limburg om hem op te halen. Er zijn maar weinig specialisten die oude poppen restaureren. Ze praten verder over de naderende kerstdagen. De vrouw van zijn broer zegt dat ze gauw vakantie krijgt en dat ze zeker van plan is hem in de kliniek te bezoeken. Het tweede afscheid is een stuk warmer dan het eerste.

De broers kussen elkaar. Zijn hart jubelt. Ze komen echt met de kerst, maar ook de twijfel knaagt: je weet nooit zeker

De reis terug is ontspannen en

vrolijk. Intens kijkt hij naar alle auto's op de snelweg. Dit is de tweede keer in vijf jaren dat hij onderweg gewoon door raampjes naar buiten kan kijken.

Hij vertelt over zijn ervaring als vrachtwagenchauffeur toen hij aardappelen van Friesland naar Den Haag vervoerde.

En over de groentewinkel die hij met zijn tweede vrouw dreef. Maar langzaam wordt het stiller in de auto. Tegen vijf uur wordt het donker en precies dan verschijnt boven de weg een enorme grote maan in vol oranje kleur. Hij kijkt en voelt dat hij gelukkig is, vandaag.

Zijn broer en zijn vrouw komen inderdaad, tijdens de kerstvakantie. In een grote doos hebben ze het archief van hun gezin meegenomen.

Hij krijgt toestemming hem twee maanden op zijn kamer te bewaren. Eerst moeten de foto's volgens protocol samen met een staflid gecontroleerd worden. Vol blijdschap laat hij aan zijn Russische begeleidster de foto's van zijn ouders zien, en van zijn groentewinkel in Den Haag. Bij het zien van de foto's van de pop in traditionele kleding en de foto van zijn oma in dezelfde Zeeuwse klederdracht delen beiden de herinnering aan die bijzondere dag. ■

Larisa van Amsterdam-Kiseleva woont sinds 1992 in Nederland. Zij is psychologe en werkte van 2005 tot 2007 als sociotherapeute in de Pompekliniek. Op dit moment werkt zij als trainer en begeleider van groepsprocessen.